

การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจเก้าดอกเพื่อพัฒนา
ภาวะผู้นำนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร
ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล^{*}
BUDDHIST ETHICS APPLICATION FOR BANGKOK UNDERGRADUATE
STUDENTS' LEADERSHIP DEVELOPMENT VIA NINE KEYS PRINCIPLES
OF PALANGJIT DHARMA JAKRAWAN INSTITUTE

รูกย้ง โรจนเกตปัญญา, บุญทัน ดอกไธสง
Rukyng Rojanaketpanya, Boonton Dokthaisong
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: Saithoung204@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษา และ 3. เสนอการประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจเก้าดอก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ จำนวน 399 คน และสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 18 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม ค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.983 และแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและสถิติเชิงอนุมาน คือ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. ภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร พบว่า กระบวนการพัฒนาผู้นำ หลักปาปณิกธรรม หลักการกุญแจเก้าดอก อยู่ในระดับมากทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และสามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของ

นักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานครได้ร้อยละ 31.9, 22.9, 35.6 ตามลำดับ 3. การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจเก้าดอก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำผ่านพุทธจริยธรรมและหลักการกุญแจเก้าดอก โดยเริ่มจากการตระหนักรู้ในตนเอง กำหนดเป้าหมาย ผสานกับหลักธรรม พัฒนาทักษะ การตัดสินใจ ความเชื่อมั่น การสื่อสาร ความคิดสร้างสรรค์และการลดข้อขัดแย้ง ส่งผลให้เกิดผู้นำที่มีคุณธรรมและยั่งยืน

คำสำคัญ: พุทธจริยธรรม; หลักการกุญแจเก้าดอก; ภาวะผู้นำ

Abstract

Objectives of this study were: 1. To study the leadership qualities of undergraduate students, 2. To study factors influencing student leadership, and 3. To propose the application of Buddhist ethics through the Nine Keys principle for developing leadership among undergraduate students in Bangkok. of the Palangjit Dharma Jakrawan Institute, conducted by the mixed methods. The quantitative research, data were collected from 399 samples who were undergraduate students in Bangkok. The tool used to collect data was a questionnaire with reliability value of 0.983 and analyzed data by frequency, percentage, mean, standard deviation and inferential statistics by stepwise multiple regression The qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 18 key informants and analyzed by descriptive interpretation.

The results of the study were found that: 1. The overall leadership qualities of undergraduate students in Bangkok were at a high level when considering individual aspects, all were found to be at a high level. 2. Factors affecting the leadership qualities of undergraduate students in Bangkok were: leadership development processes, Papanika-dhamma principles, and the Nine Keys principle. All these factors were at a high level, with statistically significant level of 0.01. They could collectively predict the leadership qualities of undergraduate students in Bangkok at 31.9 percent, 22.9%, and 35.6% respectively. 3. The application of Buddhist ethics through the Nine Keys principle to develop leadership qualities among undergraduate students in Bangkok focused on integrating leadership development processes with Buddhist ethics and the Nine Keys principle. This approach began with self-

awareness, goal setting, integration of moral principles, skill development, decision-making, confidence-building, communication, creativity, and conflict resolution. This results in the emergence of ethical and sustainable leaders.

Keywords: Buddhist Ethics; Nine Keys Principles; Leadership

บทนำ

การศึกษาเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสร้างสังคมที่ยั่งยืน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นสิทธิและหน้าที่ของปวงชนชาวไทย โดยรัฐต้องจัดการศึกษาให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียมและมีคุณภาพ มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณธรรมจริยธรรมที่ดี พร้อมทั้งมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560) ได้ส่งเสริมสนับสนุนให้นำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย หากบุคคลห่างจากคุณธรรมทางศาสนาขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตส่งผลกระทบในทุกด้านของชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านจิตใจ สังคม คุณภาพชีวิตและการพัฒนาตนเอง

ในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีและกระแสนิยมทางโซเชียลส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชน ทำให้การพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของเยาวชนกลายเป็นประเด็นสำคัญ เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงเป็นกลุ่มที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคตการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและภาวะผู้นำให้แก่นักศึกษาเหล่านี้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง (พระครูพิศาลจริยากร เลขชมโม และคณะ, 2562) จากการพัฒนาและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบัน ส่งผลกระทบให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ซึ่งล้วนแต่เป็นตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องเร่งพัฒนาคนโดยเฉพาะนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่อยู่ในช่วงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีพฤติกรรมที่แสดงออกบ่งชี้ถึงการขาดการไตร่ตรองและการยังคึดดั่งจะเห็นได้จากปัญหาที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งในสังคมปัจจุบัน เช่น การยกพวกตีกัน การแสดงความก้าวร้าว ตัวอย่างปัญหาดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาพัฒนาคน โดยเฉพาะผู้นำนักศึกษาให้มีคุณภาพแบบองค์รวมดังผลการวิจัยที่พระอนุรักษ์ อนุรฤทธิโต (2566) พบว่า หลักพุทธสันติวิธีที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้นำเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมประกอบด้วยหลักไตรสิกขาซึ่งเป็นกระบวนการหลักในการพัฒนา ร่วมกับหลักธรรมอื่น ๆ ที่ช่วยเสริมสร้างคุณลักษณะสำคัญของผู้นำเพื่อให้ผู้นำเยาวชนมีความรู้ (Knowledge)

ทักษะ (Skills) คุณธรรมจริยธรรม (Moral) และสามารถลงมือปฏิบัติได้จริง (Actions) สามารถเสริมสร้างศักยภาพของผู้นำเยาวชนได้อย่างรอบด้าน

การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมในการพัฒนาภาวะผู้นำนั้น มีความเหมาะสมอย่างยิ่งในบริบทของสังคมไทย ซึ่งหลักการกุญแจดอก ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล เป็นหลักการสำคัญที่สถาบันได้คิดค้นและพัฒนาขึ้น ประกอบด้วยหลัก 9 ประการ ได้แก่ 1. ความเพียร 2. ปัญญา 3. การสำรวจตน 4. ทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา 5. การแก้ไขปัญหา 6. การคิดบวก และการให้อภัย 7. ภาวะผู้นำ 8. การยอมรับความหลากหลาย และ 9. การเป็นผู้ให้ซึ่งหลักการ นี้มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและศักยภาพของมนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม (ชนภา ปุณณันท์, 2560) โดยในงานวิจัยที่ผ่านมา พบว่าหลักการกุญแจดอก สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทุนมนุษย์ในบริบทต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาผู้นำ การพัฒนาบุคลากร และการพัฒนาเยาวชน (Poedloknimit & Klomkul, 2020)

จากที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจดอก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานครของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาลโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ความสามารถในการเป็นผู้นำที่มีคุณภาพ การวิจัยนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของนักศึกษาให้เป็นผู้นำที่มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอการประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจดอก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจดอก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการ

วิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Results) เป็นการขยายผลและอธิบายข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงปริมาณให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 นักศึกษาระดับปริญญาตรี ของมหาวิทยาลัยรัฐ จำนวน 2 แห่ง
เอกชน 2 แห่ง

2.2 จำนวน 399 คน ซึ่งได้มาจากการคำนวณโดยใช้สูตรของมาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) โดยการสุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling)

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ กลุ่มนักวิชาการด้านพฤติกรรมศาสตร์ กลุ่มนักวิชาทางพระพุทธศาสนาและกลุ่มผู้เชี่ยวชาญหลักการกฎแห่งเกศาตอก รวมทั้งสิ้นจำนวน 18 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ 1. แบบสอบถามสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ (Questionnaires) โดยผู้วิจัยศึกษารรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักการแนวคิดทฤษฎีและนำความรู้มาประมวลผลเพื่อกำหนดขอบเขตเนื้อหาเพื่อออกแบบสอบถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาและหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.983 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 0.70 ตามหลักการของ Ingenoff & Buhmann (2016) สะท้อนถึงคุณภาพด้านความตรงและความเที่ยงในระดับที่เหมาะสม 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยซึ่งพัฒนาขึ้นจากการบูรณาการกรอบแนวคิดจากการทบทวนวรรณกรรมและผลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านเพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือมีคุณภาพและสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วย 2 ขั้นตอน ได้แก่ การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยลงพื้นที่แจกและเก็บแบบสอบถามกับผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 399 คน การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) จำนวน 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 9 รูปหรือคน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ เชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน คือ การ วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ การวิจัย เชื่อมโยงกับผลเชิงปริมาณ และใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เพื่อยืนยันความน่าเชื่อถือ

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.67$, S.D.=0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก 5 ด้าน คือ ด้านความสามารถทางด้านร่างกายสติปัญญา ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.65) รองลงมา คือ ด้านความชัดเจนของเป้าหมายในชีวิต ($\bar{X}=3.79$, S.D.=0.43) ด้านเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม ($\bar{X}=3.74$, S.D.=0.47) ด้านการส่งเสริมเอกลักษณ์ของตนเอง ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.48) ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลอย่างมีวุฒิภาวะ ($\bar{X}=3.71$, S.D.=0.80) ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบดัชนีภาวะร่วม เส้นตรงพหุค่าความคงทนของการยอมรับ (Tolerance) ซึ่งได้ค่าระหว่าง 0.356-0.800 ซึ่ง มากกว่าค่าที่กำหนดคือ .190 และค่าปัจจัยการขยายของความแปรปรวน (Variance Inflation Factor: VIF) มีค่าระหว่าง 1.616-2.827 ซึ่งมีค่าไม่เกินตามที่กำหนด คือ 5.3 ถือว่าเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นและไม่ทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity จึงนำตัวแปรดังกล่าวเข้าสู่การ วิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน Stepwise Multiple Regression Analysis ต่อไป

2.1 กระบวนการพัฒนาผู้นำที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร มี 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.47) ได้แก่ การวางแผนกำหนดวิสัยเปลี่ยนแปลงตนเอง ($\bar{X}=4.25$, S.D.=0.57) รองลงมาคือการสำรวจตนเองและกำหนดเป้าหมายการวางแผนกำหนดวิสัยเปลี่ยนแปลงตนเอง ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.55) ลงมือปฏิบัติตามแบบแผน ($\bar{X}=3.95$, S.D.=0.59) และ ประเมินประสิทธิภาพของแผน ($\bar{X}=3.82$, S.D.=0.67) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่ากระบวนการพัฒนาผู้นำ สามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 31.9

2.2 หลักปาปนิกรรม ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.53) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ คือด้านจักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกลมีวิสัยทัศน์ ($\bar{X}=4.16$, S.D.=0.64) รองลงมาคือ ด้านวิรุโ การบริหารจัดการที่ดี มีทักษะทางด้านการปฏิบัติงาน ($\bar{X}=3.72$, S.D.=0.67) และนิสสัยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ($\bar{X}=4.04$, S.D.=0.60) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักปาปนิกรรมสามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 22.9

2.3 หลักการกุญแจแก้ดอก ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.97$, S.D.=0.50) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านโดยเรียงลำดับดังนี้ กุญแจแห่งภาวะผู้นำ ($\bar{X}=4.19$, S.D.=0.66) กุญแจแห่งการสำรวจตน ($\bar{X}=4.17$, S.D.=0.60) กุญแจแห่งความเพียร ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.57) กุญแจแห่งการเป็นผู้ให้ ($\bar{X}=4.03$, S.D.=0.70) กุญแจแห่งปัญญา ($\bar{X}=3.79$, S.D.=0.66) กุญแจแห่งการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}=3.96$, S.D.=0.96) กุญแจแห่งการคิดบวกและให้อภัย ($\bar{X}=3.80$, S.D.=0.67) กุญแจแห่งการสื่อสารและทักษะทางปัญญา ($\bar{X}=3.77$, S.D.=0.62) กุญแจแห่งการยอมรับความหลากหลาย ($\bar{X}=3.73$, S.D.=0.71) โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 แสดงว่า หลักการกุญแจแก้ดอกสามารถร่วมกันทำนายภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานคร ได้ร้อยละ 35.6

3. การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจแก้ดอก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจแก้ดอก เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร ของสถาบันพลังจิต ธรรมะ จักรวาล พบว่า ประกอบด้วย 1. กระบวนการในการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสำรวจตนเองและกำหนดเป้าหมาย ด้านการวางแผนกำหนดวิธีการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้านลงมือปฏิบัติตามแผน และด้านการประเมินประสิทธิภาพของแผนโดยในแต่ละด้านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ เป็นการบ่มเพาะจากภายใน นำไปสู่การเป็นผู้นำทั้งด้านการนำตนเองและสามารถนำบุคคลอื่นได้ 2. หลักปาปนิกรรม ได้แก่ ด้านจักขุมา มีปัญญามองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์ ด้านวิรุโ การบริหารจัดการที่ดี มีทักษะการสื่อสาร และด้านนิสสัยสัมปันโน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี จะช่วยเสริมให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีภาวะผู้นำได้อย่างสมบูรณ์ครบคลุม ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาระดับปริญญาตรีมีการพัฒนานตนเองสู่ความเป็นผู้นำได้อย่าง

ต่อเนื่อง 3. หลักการกุญแจแก้ดอก อันประกอบไปด้วย ความเพียร มีปัญญา การสำรวจตน ทักษะการสื่อสารและทักษะทางปัญญา การแก้ไขปัญห การคิดบวกและการให้อภัย ภาวะผู้นำ การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และการเป็นผู้ให้ ตามหลักการกุญแจแก้ดอก จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดภาวะผู้นำได้อย่างยั่งยืน กล่าวโดยสรุป การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจแก้ดอกเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนักศึกษาระดับปริญญาตรี ที่ผานบูรณาการทั้งหลักปาปนิกรรมและหลักการกุญแจแก้ดอก จะช่วยสร้างเสริมองค์ความรู้จากการบ่มเพาะจากภายใน การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมและการนำหลักการกุญแจแก้ดอกมาประยุกต์ใช้ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำ ที่เป็นเลิศเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมจริยธรรม มุ่งเน้นการสร้างให้เกิดวินัย มีความอดทน เปิดกว้างด้านการเรียนรู้ ยอมรับข้อผิดพลาด พัฒนาตนรอบด้านยิ่งจะช่วยส่งเสริมให้เป็นภาวะผู้นำที่เป็นเลิศอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ผลการวิจัยพบว่ากระบวนการพัฒนาผู้นำ หลักปาปนิกรรมและหลักการกุญแจแก้ดอก ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาผู้นำมุ่งเน้นด้านการพัฒนาตนเสริมสร้างความรู้พัฒนาทักษะด้วยการนำหลักธรรมร่วมบูรณาการ โดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุวรรณ แก้วนะ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปริสธรรมของผู้บริหารเทศบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาภาวะผู้นำและการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานและการดำเนินชีวิต จึงส่งผลให้ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการพัฒนาผู้นำและหลักธรรมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของทัชชกร แสงทองดี (2563) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมประกอบด้วย การสร้างภาวะผู้นำ ปัจจัยแห่งความสำเร็จและภาวะผู้นำในโรงเรียนนายร้อยตำรวจตามหลักพุทธธรรม ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสอดคล้องกับผลการศึกษาในครั้งนี้ ที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของกระบวนการพัฒนาผู้นำหลักปาปนิกรรมและหลักการกุญแจแก้ดอก โดยต่างก็มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำที่มีคุณธรรมและประสิทธิภาพ อีกทั้งผลการศึกษาครั้งนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัช อนันต์เอียร (2557) ได้วิจัย

เรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย ผลการวิจัยพบว่า วิธีการนำหลักธรรมมาใช้กับเยาวชนสามารถทำได้ทั้งในรูปแบบของการประยุกต์วิธีการสอนหลักธรรมและการขัดเกลาจิตใจ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ก็ได้มีการนำหลักการกุญแจดอกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำ ถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งในการส่งเสริมจริยธรรมและคุณธรรมให้แก่เยาวชน เพื่อให้เป็นผู้นำที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า 1. การประเมินประสิทธิภาพของแผนส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Punnanan (2021) ได้วิจัยเรื่อง Effects of Dharma Practices on Psychological Well-Being of the participants Mental Development and Create Intellectual Program of the Palangjit Dharma Jakrawan Institute (PDJ) Applying the principles of the Nine Keys Philosophy ผลการวิจัยพบว่า การประเมินสุขภาวะทางจิตใจของผู้เข้าอบรมทั้งก่อนและหลังการเข้าร่วมโปรแกรมเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เห็นถึงประสิทธิผลของโปรแกรมการพัฒนาจิตเจริญปัญญาผ่านการประยุกต์ใช้หลักการกุญแจดอก ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับการประเมินประสิทธิภาพของแผนการพัฒนาภาวะผู้นำได้เช่นกัน 2. การสำรวจตนเองและกำหนดเป้าหมายส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประยูร เจนตระกูลโรจน์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารสู่ความเป็นเลิศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของสถานพยาบาลภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การรู้จักตน (อัตตัญญูตา) ตามหลักสัปปุริสธรรมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการบริหารสถานพยาบาลสู่ความเป็นเลิศ ต้องอาศัยการสำรวจตนเองและการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน 3. การลงมือปฏิบัติตามแผน สอดคล้องกับงานวิจัยของชัชนิธิฐา ชัชวาลวงศ์ (2566) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาที่มีการพัฒนาการแสวงหาประสบการณ์และให้คำปรึกษาเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนและการลงมือปฏิบัติจะทำให้ผู้นำเกิดการเรียนรู้และพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้มากกว่าการเรียนรู้ในทฤษฎีเพียงอย่างเดียว 4. การวางแผนกำหนดวิธีเปลี่ยนแปลงตนเองสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชัย อนันต์เอียร (2557) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย ผลการวิจัยพบว่าแผนกลยุทธ์ด้านการสั่งสอนให้มีแนวคิดในการดำเนินชีวิตที่ดีเป็นปัจจัยในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชนให้พร้อมสำหรับการเป็นผู้นำที่ดี ต่อมาคือ หลักปาปนิกรรมส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 2 ด้านได้แก่ 1. หลักนิสสัยสัมปันโน (มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี) สอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล เพ็ญสิริวรรณ (2562) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่าหลักพรหมวิหารธรรมส่งผลต่อ

ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เช่น การแสดงความยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ จะช่วยให้ผู้นำสามารถสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ตามและนำทีมงานไปสู่ความสำเร็จได้ 2. หลักจักษุมา (มีปัญญามองการณ์ไกล มีวิสัยทัศน์) สอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ นามบุรี (2562) ได้วิจัยเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรจักษุมา (วิสัยทัศน์) มีอิทธิพลทางตรงต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21 เพราะผู้นำที่มีวิสัยทัศน์จะสามารถกำหนดทิศทางและเป้าหมายขององค์กรได้อย่างชัดเจน ถัดมาคือ หลักการกุญแจแก้ดอกส่งผลต่อภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 5 ด้าน ได้แก่ 1. ด้านกุญแจแห่งปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัด วิชิษฐกุล สิริปญโญ (2565) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์มีการใช้ความเพียรพยายามและปัญญาในการบริหารและพัฒนาองค์กร เพราะปัญญาจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ คิดแก้ไขปัญห และตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม 2. ด้านกุญแจแห่งการสื่อสารและทักษะทางปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัชชนิธิฐา ชัชวาลวงศ์ (2566) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารเป็นองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชน เพราะการสื่อสารและการใช้ปัญญาจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถถ่ายทอดวิสัยทัศน์ แนวคิดให้เพื่อนร่วมงานได้อย่างถูกต้องชัดเจน 3. ด้านกุญแจแห่งการยอมรับความหลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของกรวิพัฒน์ ฌโนมศรีอุทัย (2565) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง ในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าผู้นำที่ดีควรมีใจเปิดกว้างยอมรับความแตกต่างและไม่ยกตนเหนือผู้อื่น ยึดหลักของความเสมอภาคในการทำงานร่วมกัน โดยใช้ความแตกต่างเป็นข้อดีในการสร้างสรรค์ผลงานและแก้ไขปัญห 4. ด้านกุญแจแห่งความเพียร สอดคล้องกับงานวิจัยของทชชกร แสงทองดี (2563) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ ผลการวิจัยพบว่าความพากเพียรไม่ท้อถอยเป็นองค์ประกอบหนึ่งของภาวะผู้นำในโรงเรียนนายร้อยตำรวจตามหลักพุทธธรรม เพราะความเพียรพยายามจะช่วยให้ นักศึกษามีความอดทน มุ่งมั่น และไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 5. ด้านกุญแจแห่งการคิดบวกและให้อภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรชัย อนันต์เอียร (2557) ได้วิจัยเรื่อง กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย ผลการวิจัยพบว่าแผนกลยุทธ์ด้านการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างสงบสุข เป็นปัจจัยในการพัฒนาจริยธรรมของเยาวชน เพราะการคิดบวกและให้อภัยจะช่วยให้ผู้นำมีพลังบวกที่ดี

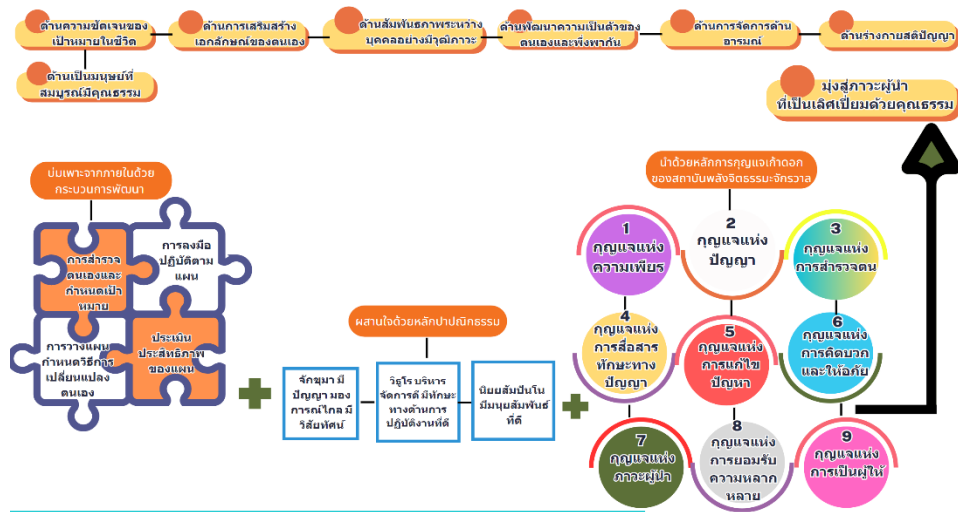

3. การประยุกต์หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจแก้ดอกเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในกรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลในแต่ละด้านได้ดังนี้ 1. กระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำที่บูรณาการหลักพุทธจริยธรรมและหลักการกุญแจแก้ดอกผลการวิจัยพบว่าเริ่มจากการบ่มเพาะภายในตัวนักศึกษา ผ่านการตระหนักรู้ในตนเอง การกำหนดเป้าหมาย และการออกแบบแนวทางในการพัฒนาตนเอง แล้วจึงผสานจิตใจเข้ากับหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ วิลาวัลย์ (2565) ได้วิจัยเรื่อง พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากร สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุ ผลการวิจัยพบว่ารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรนั้นเกิดจากการบูรณาการหลักอิทธิบาทธรรมเข้ากับการปฏิบัติงาน โดยเริ่มจากการบ่มเพาะภายในจิตใจแล้วจึงแสดงออกมาภายนอก 2. การประยุกต์ใช้หลักการกุญแจแก้ดอกเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำนั้น จะเน้นที่การพัฒนาคุณลักษณะสำคัญ อาทิ ความอดทน มุ่งมั่น ความเพียรพยายาม การใช้ปัญญา การสื่อสารสร้างความเข้าใจ การบริหารจัดการ ปัญหา ความคิดบวก การนำตนเองและผู้อื่น การเปิดกว้างยอมรับความแตกต่าง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ นามบุรี (2562) ได้วิจัยเรื่อง โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงใน ศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่าตัวแปรในหลักปาปนิกรธรรม การมีวิสัยทัศน์ การจัดการที่ดี และการมีมนุษยสัมพันธ์ มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพราะคุณลักษณะที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้นำในการขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบความสำเร็จ 3. ผลลัพธ์ของการประยุกต์ใช้หลักพุทธจริยธรรมผ่านหลักการกุญแจแก้ดอกในการพัฒนาภาวะผู้นำ จะนำไปสู่การเป็นผู้นำที่เป็นเลิศและเปี่ยมด้วยคุณธรรมมีคุณลักษณะสำคัญ อาทิ ความกล้าแสดงออกและคิดนอกกรอบความอดทนและรู้รอบด้าน ความคิดสร้างสรรค์ การเป็นผู้นำยุคดิจิทัลที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Poedloknimit & Klomkul (2020) ได้วิจัยเรื่อง A Causal Relationship Model of Mental Development and Create Intellectual Prosperity among Ethical Training in Palangjit Dhamma Jakrawan Institution with Nine-Keys Philosophy as a Mediator ผลการวิจัยพบว่า หลักการกุญแจแก้ดอกสามารถนำไปสู่การพัฒนาจริยธรรมได้อย่างมีนัยสำคัญเมื่อนำมาจัดกระบวนการอบรม โดยจะช่วยพัฒนาทั้งความรู้ ทักษะ ทักษะการให้เหตุผล และพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เพราะการบูรณาการหลักพุทธจริยธรรมและหลักการกุญแจแก้ดอกนั้นจะช่วยพัฒนาผู้นำอย่างรอบด้าน ทั้งด้านความรู้ความสามารถ บุคลิกภาพ และคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เป็นผู้นำที่มีสมรรถนะสูง

และเป็นแบบอย่างที่ดี อันจะส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งในระดับบุคคล องค์กรและสังคมโดยรวม

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการสังเคราะห์องค์ความรู้พบว่า การพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในกรุงเทพมหานครของสถาบันพลังจิตตธรรม จักรวาล จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องบูรณาการร่วมกับปัจจัยที่หลากหลายทั้งด้าน การตระหนักรู้ในตนเอง การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน และการออกแบบแนวทางในการพัฒนาตนเอง การวางแผนอนาคตที่มีเป้าหมายชัดเจน จากนั้นจะเป็นการผสานจิตใจเข้ากับหลักธรรมทางพุทธศาสนาอย่างหลักปาปอกัสน ซึ่งประกอบด้วย การพัฒนาทักษะด้านความคิดให้มีมุมมองที่กว้างไกล ลึกซึ้งและรอบด้าน การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ การมีพลังอำนาจในการตัดสินใจ ความมุ่งมั่นในการเอาชนะปัญหาและอุปสรรค การสร้างความเชื่อมั่นทั้งในตนเองและทีมงาน การมีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างความน่าเชื่อถือ การประสานความร่วมมือเพื่อบรรลุเป้าหมาย ความสามารถในการจูงใจ การสร้างความเข้าใจอันดี และการลดข้อขัดแย้ง และนำหลักการกุญแจดอกของสถาบันพลังจิตตธรรม-จักรวาลมาประยุกต์ใช้ โดยหลักการดังกล่าวครอบคลุมถึงการมีความอดทนและความมุ่งมั่นมานะ การมีความเพียรพยายามในการเป็นที่ยอมรับและเอาชนะอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ การใช้ปัญญาในการแก้ไข

ปัญหาและตัดสินใจอย่างรอบคอบ การสำรวจตนเองทั้งภายในและภายนอก การตระหนักถึงข้อบกพร่องและความพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอยู่เสมอการบูรณาการองค์ประกอบทั้งหมดเข้าด้วยกันจะก่อให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำที่สมบูรณ์และยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเชิงบวกต่อตัวนักศึกษา ทีมงาน สถาบันการศึกษา และสังคมในวงกว้างต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สถาบันการศึกษาควรกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการบริหารจัดการเวลาของนักศึกษา โดยการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการและกิจกรรมที่มุ่งเน้นการวางแผนและการจัดสรรเวลาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลดีต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้และการทำงานในระยะยาว
2. สถาบันการศึกษาควรวางนโยบายในการพัฒนาทักษะการปรับปรุงและแก้ไขข้อผิดพลาดของนักศึกษา ควรจัดกิจกรรมที่เน้นการสะท้อนคิดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของนักศึกษา เน้นการนำบทเรียนจากข้อผิดพลาดมาปรับใช้ในการทำงานครั้งต่อไป
3. สถาบันการศึกษาควรกำหนดนโยบายในการส่งเสริมและพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของนักศึกษา โดยการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมที่เน้นการฝึกฝนการคิด

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. อบรมทักษะการบริหารเวลา : จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาทักษะการบริหารเวลาให้แก่นักศึกษา ฝึกทำตารางเวลาและกำหนดเป้าหมายในการทำงาน ติดตามและประเมินผล
2. ส่งเสริมการปรับปรุงข้อผิดพลาด : จัดกิจกรรมที่เน้นการสะท้อนคิดและการแก้ไขข้อผิดพลาดจากประสบการณ์ จัดทำโครงการที่ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา
3. ฝึกแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า: จัดการเรียนการสอนที่เน้นการฝึกปฏิบัติการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า จำลองสถานการณ์ ส่งเสริมจิตสำนึกการช่วยเหลือผ่านกิจกรรมจิตอาสา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาในอนาคต

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาเครื่องมือหรือแบบประเมินภาวะผู้นำที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของนักศึกษาไทย เพื่อใช้เป็นมาตรฐานในการพัฒนานักศึกษาที่มีศักยภาพในการเป็นผู้นำในอนาคต

3. ควรมีการการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาไทยเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักศึกษาให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ วิลาวลัย. (2565). พุทธบูรณาการเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการส่งเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชนภา ปุณณนันท. (2560). การพัฒนาต้นผ่านปรัชญาคุณแจก้าดอกของสถาบันพลังจิตธรรมะ จักรวาล. *วารสารวิจัยวิชาการ Journal of Nakhonratchasima college*, 15(3), 308-318.
- ชัชนิธิฐา ชัชวาลวงศ์. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำของเยาวชนโดยการดำเนินงานของชุมชนในกรุงเทพมหานคร (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- นฤมล เพ็ญสิริวรรณ. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดนนทบุรี (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทัชชกร แสงทองดี. (2563). รูปแบบการสร้างภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมในโรงเรียนนายร้อยตำรวจ (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดวิศิษฐกุล สิริปณฺโญ. (2565). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงพุทธบูรณาการของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดบุรีรัมย์ (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระครูพิศาลจริยากร เลขธมโม และคณะ. (2562). จริยธรรม: ปัญหาพฤติกรรมและการจัดการในปัจจุบันของสังคมไทย. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 131-145.
- พระอนุรักษ์ อนรุทธิโต. (2566). รูปแบบการพัฒนาการฝึกอบรมผู้นำเยาวชนต้นแบบด้านคุณธรรมโดยพุทธสันติวิธี จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 11(2), 667-680.
- ประยูร เจนตระกูลโรจน์. (2564). การบริหารสู่ความเป็นเลิศโดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมของสถานพยาบาลภาครัฐในเขตกรุงเทพมหานคร (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูริพัฒน์ ถนอมศรีอุทัย. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง ในประเทศไทย (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรชัย อนันต์เจียร. (2557). กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุวรรณ์ แก้วนะ. (2564). การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารเทศบาลในจังหวัดสมุทรปราการ (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Ingenoff, D. & Buhmann, A. (2016). Advancing PR measurement and evaluation: Demonstrating the properties and assessment of variance-based structural equation models using an example study on corporate reputation. *Public Relations Review*, 42(3), 418-431.

- Poedloknimit, C. & Klomkul, L. (2020). A Causal Relationship Model of Mental Development and Create Intellectual Prosperity among Ethical Training in Palangjit Dhamma Jakrawan Institution with Nine-Keys Philosophy as a Mediator. *Solid State Technology*, 63(2s), 1576-1581.
- Punnnanan. C. (2021). Effects of Dharma Practices on Psychological Well-Being of the participants Mental Development and Create Intellectual Program of the Palangjit Dharma Jakrawan Institute (PDJ) Applying the principles of the Nine Keys Philosophy. *Psychology and Education Journal*, 58(1), 5503-5509.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.